

de Valeriu Moiescu

● Surprinzind perindându-se prin viață atâtea personaje și situații incredibile, încît mă văd adesea pus în imposibilitate de a stabili cît adevăr conține teatrul și cîtă ficțiune, realitatea.

★

● După unii filozofi, arta se află undeva la periferia culturii. Înfruntînd riscul de a-i stîrni, sau de a părea în ochii lor un ignorant, am crezut și cred în continuare că arta a făcut mult mai multe servicii umanității decît filosofia.

★

● Secole de-a rîndul, rolul bufonului a fost încredințat celui mai comic actor din trupă, ba chiar celui mai caraghios, în ideea că, prin strîmbături și glume în doi peri, el are menirea de a batjocori Curtea, devenind la rîndu-i un obiect de batjocură al ei, spre a provoca buna dispoziție a suveranului (și, implicit, a spectatorilor).

Dar lecția lui Peter Brook din Regele Lear ne-a demonstrat că bufonul e un personaj grav și lucid ce nu numai că dezvăluie adevăruri ascunse, ci și pune în valoare și chiar determină dimensiunile monarhului, între suveran și bufon existînd o legătură tainică și indestructibilă. De altfel, cred că nu întîmplător, pe tabla de sah, regele stă alături de „nebun”.

★

● După cum un domn bătrîn nu-și poate ascunde anchilozarea și zbirciturile dacă umblă în blugi și poartă plete, tot așa teatrul nu poate contrabalansa anacronismul gîndirii unui spectacol doar prin efecte decorative. Un spectacol nu dobîndește tinerețe, vigoare, actualitate numai prin situația lui într-un cadru modern.

Am văzut spectacole subrede înveșmîntate în ambalaje monumentale și spectacole monumentale desfășurate într-o scenă goală, sau aproape goală.

Modernitatea cadrului scenic nu rezolvă decît epidemic cerința contemporaneității într-un spectacol.

★

● Arta începe dincolo de ceea ce se poate vedea cu ochiul liber; dar receptarea ei nu presupune, cu tot dinadinsul, lentile de contact.

● Conformîndu-se obligației de a scrie la comandă divertismente de Curte sau intermedii cu muzică și balet — pentru că lui Ludovic al XIV-lea îi plăcea să danseze și să organizeze magnifice serbări galante — Molière a știut să transforme servitutea în virtute, prin crearea unui nou gen de spectacol, comedia-balet, din care avea să se nască mai tîrziu opera franceză.

Distrugerea studiourilor de film italiene, în urma celui de-al doilea război mondial, i-a obligat pe cinești să filmeze în stradă; și astfel a apărut neorealismul.

De unde se poate constata că un adevărat creator, atunci cînd are ceva de spus, nu numai că depășește posibilele condiții anchilozante, dar le transformă în favoarea sa, dînd uneori naștere unor noi și nebanuite forme de expresie.

★

● A pretinde cronici dramatice să fie „memoria teatrului” mi se pare o dulce naivitate. Ea a fost, este și va rămîne o dare de seamă, cu sau fără voie subiectivă, uneori labilă și conjuncturală, asupra unor seri de premieră. Căci, spre deosebire de alte domenii ale criticii de artă, în arta spectacolului, efemeritatea produsului creat favorizează judecăți de valoare la fel de trecătoare, criticul simțîndu-se (conștient sau inconștient) eliberat de confruntarea cu posteritatea, care îi poate confirma sau infirma punctele de vedere.

Citind vechi cronici dramatice, nu avem, din păcate, posibilitatea de a reconstitui, nici măcar cît de cît, personalitatea unui spectacol dispărut, ci doar, în cel mai fericit caz, pe cea a criticului.

Poate că totuși, în zilele noastre, apariția videocasetei îl va determina pe criticul de teatru să fie, dacă nu mai exigent, cel puțin mai prudent în a acredita o puerilitate drept semn al unei genialități de necontestat.